

Камардаш Н. В.
аспірантка кафедри теоретичної і практичної
філософії імені професора Й.Б. Шада,
Харківський національний
університет ім. В.Н. Каразіна

**Міжкультурна комунікація та архітектурний простір освіти:
антропологічний аспект**

Простір в антропологічному розумінні – це центральний елемент соціального життя, якому люди «дарують смисл» і який зумовлює їх історію буття на суб'єктивному та глобальному рівнях. Перебування в певному місці і в певний час формує відповідний соціокультурний досвід. Простір завжди «опанований» різними соціальними спільнотами; місце – локалізований досвід конкретного суб'єкта - інсайдера, якому цей досвід дозволяє брати участь в певних діях [5, с. 398]. Отже, культура місця, в якому відбувається навчання, яке завжди передбачає комунікацію, впливатиме як на сприйняття статусу суб'єктів комунікації, так і на отриману інформацію.

До середини ХХ ст. всі освітні заклади мали відносно схожу архітектуру і дизайн, які характеризувалися різними дослідниками також майже однаково: «клітинний простір», простір, що викликає «змішане почуття рабства, благоговіння, порядку та обмежень», «архітектурна гамівна сорочка» [3, с. 315] і т.п. Такі спостереження дозволили М. Фуко порівняти школи з в'язницями, лікарнями чи казармами в контексті аналізу реалізації дисциплінарної влади. Якщо погодитися з тим, що школа – це полігон для підготовки майбутніх акторів, що відтворюватимуть у подальшому житті певні стратегії і тактики соціальної поведінки, то стає зрозумілою і така увага до організації основних місць соціалізації. Так, відповіддю на політичні, економічні та соціальні зміни другої половини ХХ ст. стала і трансформація освітніх середовищ. Наприклад, ідея open spaces schools повинна була демократизувати освітні практики, переключитися з авторитету вчителя на інтереси та індивідуальні потреби учня.

Сучасні будівельні структури шкіл повинні не готувати до передбачуваної реальності, а надихати на створення буття, якого ще не існує, формуючи відповідні компетенції, чому сприяє саме вільне володіння простором й те, що може здаватися «цікавим дріб'язком», незначним його атрибутом, яким є, наприклад, приладдя - ручка та зошит, але відсутність яких повністю змінює організацію всього освітнього процесу [6]. В еру цифрових комунікацій, поколінь «Y» та «Z», дистанційного навчання, нових освітніх моделей (lifelong learning та lifewide) та академічної мобільності, яка стала доступною для української освітянської спільноти відносно недавно, питання організації освітнього простору в якому застосовано «цікаві дрібниці»

техногенної цивілізації, стає як ніколи актуальним. Сьогодні оновлений арсенал освітніх практик «висаджений» в ґрунт бюрократичної організації вітчизняної освіти та «нові ідеологічні принципи вступили у протиріччя з духом старого університету» [1, с. 153], при чому і в буквальному сенсі також: в будівлі «кліток та дзвонів» [4] ми намагаємося організувати діалоги та полілоги, плідні дискусії, опосередковані ІТ-можливостями, та трансдисциплінарні дослідження. Але, якщо експериментувати зі школою вже вдається (маємо і вітчизняну практику будівельних та дизайнерських новацій шкільного простору), то архітектура університету – це локація традицій, яку змінювати непросто. З цього приводу цікавою є думка Дж. Де Карло, архітектора шкіл та університетів: «...важливим дизайнером школи повинен стати колектив, який його використовує» [7]. П. Слотердайк порівняв педагога з дресирувальником, і сьогодення освіта часто продовжує підтримувати сталі, перевірені механізми педагогічних практик, що, на думку філософа, є «звичкою», пов'язаною з «лінощами». Справжнім для Слотердайка стає той, хто вміє долати ці лінощі через практику зміни себе, хто «переходить від простого оформленого буття на бік формуючого буття» і повинен «перевершити своє пристрасне і габітуальне життя, а також своє життя серед власних уявлень» [2, с. 85]. Таким чином, вплив простору на комунікативну інтеракцію є багатоаспектним питанням, що зачіпає всі рівні: від суб'єктивного до політичного, від мовленнєвого до метафоричного, а тому потребує міждисциплінарного підходу, в якому філософській рефлексії повинно бути відведено належне місце в її спрямованості на взаємозв'язок суб'єкт-об'єктних, внутрішньо-зовнішніх трансформацій.

Отже, антропологічні основи міжкультурної взаємодії, пов'язані з освітніми просторовими локаціями, можуть вплинути на її змістовність, якість та продуктивність і тому підлягають усвідомленому аналізу культурних відмінностей та тенденцій глобалізованого світу, з урахуванням всіх можливих наслідків.

Література

1. Перепелица О., Шильман М. Университетские модели корпоративной коммуникации. *От коммуникативного действия к практикам деконструкции в современном образовании. Монография* / Под общ. Ред. доктора философских наук. Профессора Е. В. Батаевой. – Харьков: Изд-во НУА, 2017. С. 142–160.
2. Слотердайк П. Ти мусиш змінити своє життя. *Філософія освіти*. 2014. № 1. С. 76–87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhilEdu_2014_1_7.

3. Alterator S., Deed C. Teacher adaptation to open learning spaces. *Issues in Educational Research*. № 23(3), 2013. – S.315–330.
4. Gouloff Michael S. The Evolution Of School Building Organization. URL: <https://www.elevatusarchitecture.com/blog/the-evolution-of-school-building-organization>
5. McKenzie Aucoin P. Toward an Anthropological Understanding of Space and Place. *Contributions to Hermeneutics*. March 2017. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-52214-2_28.
6. Posthuma D. The Evolution of the Classroom. URL: <https://www.elbeducation.com/blog/the-evolution-of-the-classroom>
7. Wood A. A Useful Definition of Architecture. *Architecture and Education*. November 27, 2018. . URL: <https://architectureandeducation.org/2018/11/27/a-useful-definition-of-architecture/>